

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 > 50 >

Helvben azonos áron:

Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.

Vidékre postán szállítva

Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 > 50 >

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Meg jelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével,

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apacza-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyen szám ára: k.

A kath. kör megnyitása.

A magyarhoni kath. körök hivatalos listája tegnap óta egygyel szaporodott, és a mi e dolgot ránk nézve különösen örvendetessé teszi, ez az egy a n.-váradí — a miénk.

Az öröm, a remény, a lelkesedés érzete járja át lelkünket, midőn most a késő éjjeli órákban tollunkat kezünkbe vesszük, hogy egy futó pillantást vessünk azokra a fényes ünnepekre, a melyek közepett a katolicizmus e metropolisának kapunyitása történt.

Ezt az őszinte lelkesedést, a katolikus önbizalom e beszélő kinyomatát láttuk azoknak az arczán is, a kik tegnap az olaszii plébánia templomot, kath. körünk tágas helyiségeit és a társasvacsora színhelyét zsufolásig megtöltötték, eklatans bizonyítékul arra nézve, hogy az az eszme, a mely a tegnapi napon testet öltött magára, életrevaló eszme, melynek erős gyökerei ott vannak már is nemzetünk és társadalmunk testében s épen azért vétkes mulasztást követnek el azok, a kik annak feltámasztására városról városra kísérletet nem tesznek.

Nagy örömünkre szolgál konstatálhatni, hogy az egész ünnepély alatt nem hangzott el egyetlen hivatalos szó, pont, mert a nem hivatalosak, nem jöhetnek számításba; a mi mások feltett jogait sértené.

S a milyen szellemű volt e megnyitó, olyan lesz e kör élete is!

Ebben szoktak a mi összejöveteleink, a protestánsok harcziriadóitól — emlékezzünk csak Komáromra — különbözni.

Meggyőződhetek e megnyitó ünnepélyből más vallásu polgártársaink arról, hogy nincs éppen semmi okuk városunk kath. polgárságának tömörülését a bizalmatlanság szemüvegén át nézniök. Nem akarunk mi mások jogainak omladékain magunknak újabb jogokat vindikálni, nem akarunk mi felekezeti háborút; mert ha ezekre törnök, akkor nem mi védelmeztük volna meg a századok folyamán nem egyszer a hazai többi vallásfelekezetek jogait — Thun-féle pátens — úgy, hogy bizvást ellehet mondani, hogy nincs az Istennek türelmesebb teremtménye a katolikusoknál.

Mi békét akarunk, nem háborút; há-

borut csak egy esetben a vallási nihilizmus ellen, s akkor is csak a társadalom békéjének érdekében.

Nagy jelentőséget kölcsönöz kath. körünk ünnepélyének az a körülmény, hogy megnyitó »Veni sancte«-jét a mi biboros főpapunk, — különben körünk védnöke, tartotta. A mig ő áll egyeletünk élén, a mig az ő nagy szelleme ad neki irányt, addig ott és abban szent vallásunk és drága magyar hazánk iránti kötelességünk szent harmoniája soha sem lesz megszarva.

Tisztelet, elismerés, köszönet, hála kath. körünk hitbuzgó elnökének — gróf Batthyány Józsefnek! Kath. ügyünk zászlóját jobb, biztosabb kezekbe aligha tehetjük volna, mint az övé. Rövid, de markans vonásokkal tartott beszédének minden egyes szava a mi lelkünköl van kiszakítva, — a mi álláspontunk; s körünk jegyzőkönyvének az a lapja, a melyen megörökítve lett, kiáltó tiltakozás marad mindvégig azok ellen, a kik kath. körünket politikai tendenciákról, néppárti velleitásokról gyanusítják.

Örömmel láttuk az ünnepély minden mozzanatában részt venni szent László városa független kath. polgárságát.

Igaz, hogy az állami hivatalok és az administratio apparatus közegei távol tartották magukat az ünnepély valamennyi fázisaitól, de szellemi rövidlátásra vallana ezt nekik róni fel hibául.

Jól esett látnunk a jogakadémiai kath. ifjuságának a kath. ügyünk iránt való buzgólkodását. Örömmel hallgattuk a kath. ifjuság szónokainak higgadt, objektív hangon tartott szép beszédét, úgy vettük azt mint egy jobb jövő előfutárát.

Azoknak az eszméknek, a melyek egy negyedszázad óta nálunk uralkodnak, ugyanaz a magyar ifjuság volt főzászlóvivője. S ha most ez a magyar ifjuság kezdi belátni, hogy azok az eszmék kriteriumai — nemzeti vagyonosodás, erkölcsi tőke, irodalmi és szépművészeti közkincs, családi és egyéni jólét — nem minden tekintetben váltak be, bizonyultak csalatkozhatatlanoknak és ezek folytán kezd lethargikus álmából feleszmélni, gondolkozni, úgy nekünk kétszeres okunk van bizni ügyünk jövőjébe, mert a hol az

ifjuság csoportosul, azoké az eszméké a jövő!...

Nemzetünk, alkotmányos magyar hazánk — mint fenkölt szellemű biboros-püspökünk esemény számba menő körlevelében mondja — a kath. egyház kebelén nőtt fel, a »principium divinum« vezette egy ezredéven át és akkor volt legnagyobb, mikor a keresztény elvek uralták magán családi társadalmi és politikai életét, — Szent István, Szt. László, Nagy Lajos és a Hunyadiak, szóval a keresztény elvek korában — épen azért hitünk szerint lehetetlen, hogy az uj ezredév hajnalán elfeledje egy ezredéves multját, hogy számításaiból kihagyja a katolicizmust, mint államfentartó tényezőt.

Ezeknek a keresztény elveknek fellegvárai a kath. körök, közöttük a miénk is!

Adja Isten, hogy az a kicsiny csermely, melynek forrása a tegnapi napon lett Szent László sirjánál megnyitva, lassankint kinője magát egy hatalmas folyammá, — a Tiszántúli kath. érdekek folyamává.

Jó kezdet után, könnyebb lesz már a jó folytatás.

S ha a mi buzgalmunk nem fog csapanni, Istennek áldása — a siker nem maradhat el.

*

Az ünnepély lefolyása a következő volt:

A Veni-Sancte.

Délelőtt 11 órakor kezdődött a tulajdonképen ünnepély a v.-olaszi plébánia templomban, a Veni Sancte-val.

A fogatok gyors egymásutánban hozták az előkelő közönséget a templomba, mely fél 11 órakor már zsufolásig megtelt diszes közönséggel. Az első padosorok vörös posztóval voltak bevonva, és fenntartva, az előkelőség számára. A jobb oldalt a nők, baloldalon a férfiak foglaltak helyett. Ugy a bejáratnál, mint a templomban féldiszebe öltözött városi hajduk álltak sorfalat.

A főoltár két oldalát déli növényekkel díszítették.

Az első padosorokban helyet foglaltak: jobbról gr. *Batthyány* József, *Nogáll* János püspök, *Des Echerolles-Kruspér* Károly, *Dús* László, *Schlauch* Nándor; balról gr. *Batthyány* Józsefné, özv. báró *Gerliczy* Félixné szül. gr. *Kornis* Lujza, báró *Podmaniczky* Emmi.

A többi padosorokat a kör tagjai s előkelő férfiak és hölgyek foglalták el. A jelen voltak közül a következőket jegyeztük fel:

Vinkler József püspök, Bunyitay Vincze kanonok, Kucsovsky Lajos ez. kanonok, Dobó J. gróf Batthyányi József titkárja, Janky József, Dr. Hoványi Ferencz, Markovits Kálmán orsz. képviselő, Gyalokay József, Grám Szilveszter, Tóth Márton,

Böszörményi Géza, Bereczky, G. Schweiger Ede, Tóth Márton, Stark Gyula, dr. Vueskies Gyula, dr. Mártonffy Bogdán, Serényi Gusztáv, Kunyhósy János, Csobánézy Lajos, Ragány János, Jablonszky Emil, Sinszky Ferencz, Kovács Béa, Gyöngyössi Lajos, Guttmann József, Nozáky Rudolf, Kárger Sándor, Csatáry József, Czigelt József, Ujváry Vilmos, Farkas Imre, Gábor János, Vonce Zsigmond, Sztrall Ferencz, Békéssy János stb.

Az érkező bibornokot *Dencs* János esperes-plébános, fogadta, a papsággal a templom ajtóban.

Az ünnepélyes szent misénél segítettek a bibornoknak Radnai Farkas kanonok, *Dencs* János esperes-plébános Fetszer Antal, Szemethy Géza, Mayer Antal, Makucz Ernő, Brösztel Lajos, Körösy Endre, s több növendék pap.

Az ének kar a következő egyházi műveket adta elő, Kerisch Ferencz vezetése alatt:

1. Brosig: Ecel Sacerdos.
2. Bernabei: Veni Sancte.
3. Kersch: Sater noster.
4. Liszt: Ave Maria.
5. Lotti: Sanctus.
6. B. Martini: O salutaris.
7. Kersch: O Domina mea.

Ezek közt az 1. 3. 4. vegyeskarok 2, 5, 6, 7. női karok voltak.

A körhelyiség felszentelése.

A szent mise végével a közönség nagy része a »Katholikus-Kör« helyiségébe vonult, hol már zsufozásig voltak az összes termék kör tagokkal:

Az összes helyiségeket *Dencs* János esperes-plébános, teljes egyházi díszben felszentelte.

A diszközgyűlés.

Délután lehetett látni a katolikus polgárság igaz lelkesedését a katolikus kör diszközgyűlésén. A katolikus kör tagjai majdnem teljes számban már 4 órakor zsufozásig megtöltötték a kör összes helyiségeit. Mintegy 400-an voltak jelen a diszközgyűlésen.

A jelen voltak közül a következőket jegyeztük fel: Palotay László, Zajnay János, Széchenyi Jenő, Laurán Agoston, Schlauch Nándor, Nögyel István, Kucsovsky Lajos, dr. Bozóky Alajos, Janky József, Dus László, dr. Korda Kálmán, Kunyhósy János, Kugler Albert, dr. Pász Sándor, dr. Hoványi Gyula, dr. Kolozsváry Béla, dr. Mártonffy Bogdán, Hanzély István, Stark Gyula, dr. Schweiger Ede, Janesó Dezső, Szűcs István, Jablonszky Emil, Novotny Alfonz, Révész Lajos, Böszörményi Géza, Tóth Márton, Bereczky Géza, Gyalokay János, Grámm Szilveszter, Fetszer Antal, Beleznay Károly, Szemethy Géza, Pécsy Sándor, dr. Baróthy Ákos, Weidlich István, Makucz Ernő, Beczkay Lajos, Ragány János, Alacs Károly, Pekanovits Imre, id. Gábor Samuel, Kárger Sándor, Élő János, Csomák János, Dery János, Körösy Endre, Andriksa Károly, Török József, Nemeskey Andor, Vidovich György, Csobánézy Lajos, Rézmann Márton, Vonce Zsigmond, Czigelt József, Géczy Lajos, Brösztel Lajos, N. Justh Sándor, Kersch Ferencz, dr. Székely István, Nozáky Rudolf, Sável János, ifj. Bereczky László, Kacsvinsky András, dr. Karácsonyi János, Zámbovorszky Rezső, Oó Mihály, Dekker Frigyes, Mayer Antal, Jellinek Ferencz, Torma Izidor, Ujváry Vilmos, a helybeli lapok képviselői stb.

A nemzeti szalagból készített csinos jelynyekkel ellátott jogászok, *Brösztel* Lajos segédlelkészszel üükön teljesítették a rendezői tisztet.

Az összes helyiségek apró nemzeti lobogókkal, a magyar és Nagyvárad város címerével voltak díszítve.

A diszközgyűlést *Palotay* László elnök rövid üdvözlő szavak után megnyitotta s felkérte *Dencs* János esperes-plébánost, Ragány János v. főszámvevőt és Beczkay Lajost, hogy gróf *Batthyány* József elnököt hívják meg a diszközgyűlésre.

A grótot megérkezésekor zajos éljenzés fogadta, s az ez alkalomra alakult dalárda, *Beleznay* Antal vezetése alatt élénkelte a »Hymnust.«

Az utolsó akkordok elhangzása után gr. *Batthyány* József harsány hangon felkiáltott: »Éljen a haza!«

A lelkes éljenzés lecsillapultával *Dus* László városi főügyész, a kör világi alelnöke a következő beszéddel üdvözlötte gr. *Batthyányt*:

Dus beszéde.

Méltóságos Gróf Ur!

Szeretve tisztelt Elnökünk!

Örömmel üdvözlöm Méltóságodat e mai napon a nagyváradi Katolikus Kör nevében és megcsendülnek agyamban ama szent szavak; melyek Hóreb hegyén megnyilatkoznak: Vesd el saruidat, mert szent hely, a hol állasz.

Szent hely nekünk, nagyváradi katolikusoknak, kiknek, habár a katolikus hitélet támogatásul a közélet társadalmának hóna alá nyul nem volt helyünk a templomon kívül, ahol összejöttünk, hogy megismerjük, támogassuk egymást és hitéletünk nehéz napjaiban épen úgy, mint örvendetesebben egymással kezét foghattunk volna.

Pedig oly biztató és megerősítő egymásnak megismerése, támogatása és örvendezéseinknek másokkal való közlése.

Dr. Schlauch Lőrincz biboros főpapunk (Éljen!) és a lat. szert Káptalan (Éljen!) kezdeményezése és támogatása hozta létre ezen körünket, melynek célja:

»Nagyvárad városban és vidékén lakó katolikusok szellemi, társadalmi és anyagi érdekeinek előmozdítása, a vallás-erkölcsi szellem, a hazafias irányu közművelődés és az összetartás öregbítése által, a politika teljes kizárásával.

A kör mint tisztán társadalmi és erkölcsi intézmény, csak erkölcsi eszközökkel törekszik célját megvalósítani.

Ezen alapon minden működését arra irányítja, hogy a katolikus vallás alapját képező szeretet ébresztő-ére, az erkölcs fejlesztésére, és társas összjövedelekek által az együvé tartozás és társulás ápolására minél nagyobb hatást gyakorolhasson. Anyagilag pedig feladatául ismeri az elszegényedett katolikus egyének segélyezését, az özvegyek és árvák ügyének felkarolását, emberbaráti czélok előmozdítását; végre a körhöz fordulóknak tanácsos, ügyeikben támogatás- és közbenjárással szolgál.

Ezen magasztos czél hatalmas válasz azoknak kik aggódnak amiatt, hogy egyletünk politikai testületté növi ki magát.

A mi egyletünk nem politikai egylet, a mi testületünk nem politikai testület, hanem összjövé helye a katolikus hitéletnek, (Ugy van!) mely a közélet társadalmával ellenkezésbe soha sem jön, ellenfeleket nem állít, sőt mindenben, ami nemes, tiszta és az erkölcsi életben hasznos, a közélet társadalmának előharczósa leendő.

Vannak, fájdalom, számosan, kik katolikus létükre tartanak tőlünk és körünket egyletünk, mely az összetartozandóság érzetét van hivatva fejleszteni, féltik a genezárethi tón keletkezett vihartól és akikhez esakis a mester ama szavait intézhetjük: — Mit félték kicsiny hitűek!

Soha mióta szent vallásunk él és terjed, nem volt eset reá, hogy a társadalmi életnek ártalmára lett volna s ha a hódító római Császárok társadalmát átalakította egykor, nemes eszközeivel, tiszta erkölcsével azt csak megnesemítette.

Szent hivatás ez, melyet tisztelni kell mindenkor és támogatni minden helyen.

Ezen egylet élére állítottuk Méltóságodat teljes bizalommal, szívünkben élő tisztelettel, fogadja a nagyváradi Katolikus Kör nevében üdvözlésemet és kérem, hogy a nagyváradi Katolikus Kört ünnepélyesen megnyitni méltóztassék.

Hosszas, élénk éljenzés követte *Dus* László üdvözlő beszédét, mely után gr. *Batthyány* József emelkedett fel s a következő nagyhatású, remek beszédet mondotta, általános figyelem közt:

Gróf Batthyány beszéde.

Legmélyebben tisztelt Uraim!

Katolikus Elvtársak!

Fogadják mindenekelőtt legmélyebb köszönetem kifejezését ama rendkívüli kegyes kintüntetésért, a melylyel esekélyiséget a nagyváradi katolikus kör világi elnökségére meghívni szivesek voltak, — hogy szent egyházunk és drága hazánk oly sok jelesével mint egyszerű munkás a katolikus ügy s legszentebb magyar nemzeti érdekeink előmozdításában közreműködhessem. (Éljen!)

Midőn innen-onnan két éve a katolikus szellem ébredése és a katolikus mozgalom első tünetei hazánkban mutatkoztak: — mi már úgy éreztük magunkat, mint mikor a pusztában ki-merült vándor egyszerre csak egy üdítő forrásnál megpihent, hogy benne erejét megújítsa; — s ime a forrásból ered egy patak, s midőn ennek mentén, nehogy a sivár pusztában eltévedjünk, tovább haladunk, a csermely lassankint hatalmas folyóvá nő, a melynek termékenyítő habjai az ország minden vidékét elárasztják.

A katolikus önértettség és lelkesedés árja hozott ma össze bennünket dicsőült Szent-László királyunk sírjánál, a hol szünet nélkül vallási szentesítést nyer odaadó hazaszeretetünk.

Áthaiva elégtelenségem élénk érzetétől, örömtelt szívvel üdvözlöm ezt az ünnepélyes közgyűlést, mert egyik vagyunk hitben, reményben és szeretetben; fejünkben nincs gondolat, szívünkben nincs érzelm, a melynek az egyház és a haza irányt ne adna; egyik vagyunk a leghazafiasabb törekvésben; — s ezért hála legyen a Mindenhatónak, ki bennünket e szent czélra egyesített; — hála legyen dicső szent László királyunknak, kinek szelleme örökös felettünk; — hála az égből adott világosság papájának XIII. Leónak (Éljenzés), ki a magyar katolikusoknak az egyesületi szervezkedést oly melegen ajánlotta, — hála legyen Nagyvárad fenkölt lelkü biborosának, kit szelleme hazafiaságra, s az egyházhoz való ragaszkodásra legelsőnek tisztelünk egyházfejedelemeink között.

Hála legyen a nagyváradi káptalannak s egyházmegyei papságnak, a melynek tagjai a katolikus kör létrehozatalában annyira buzgózkodtak; — szent vallásunkért való küzdelmeinkben ugyanis legkevésbé nélkülözhetjük a klerus hathatós közreműködését, mint a mely hivatva van arra, hogy a nép vezére legyen! Hála legyen a minden rendű és rangu világi hazafiaknak, kik azért állottak az alapszabályok értelmében az új katolikus körbe, hogy a katolikus egyház keretén belül e vidéken is megteremtsek hitsorosaink között a hazánkban oly annyira kívánatos solidaritást, — s így elősegítsék az egyezséget; mert a katolikus mozgalom kell, hogy magában foglaljon minden nemzetiséget s minden társadalmi osztályt; — ily értelemben fog a nagyváradi katolikus kör nemzetünk és egyházunk jövőjeért küzdeni; — küzdeni fog az egységért, s gondosan szem előtt fogja tartani XIII. Leó pápának amaz intelmét, hogy főpásztoraink tudta és beleegyezése nélkül ne tegyünk a katolikus mozgalomban semmit se. (Ugy van! Éljen!)

Előttünk Nagyvárad főpásztorának fényes példája, kit maga a szent Szék jelölt ki biboros vezérünké, védelmére a magyar hazának, nemzetnek és a Jézus egyházának. Ime, ilyen a tiszta magyar hazafiaság megnyilatkozása, mint a mely nemzeti irányban kívánja fejleszteni magyar államiságunkat és abban biztosítani a polgárok erkölcsi és anyagi jólétét.

S minthogy a nagyváradi katolikus* kör felsőbb helyen megerősített alapszabályai viszatükröztetik az általam jelzett szellemet minden pontjában: — hazafias és keresztény katolikus kötelességemnek tartottam ma előkelő, díszes körükben megjelenni, itt: Bihar megyében, Nagyváradon, a melyekhez különben is annyi drága kötelek fűz.

Igen, a kör lelkes kezdeményezői csak a haza és az egyház iránt vélték leróni kötelességüket a mai változott viszonyok között. — Eleget megbeszéltük már a katolikusok teendőit; a hol a szó végződik, ott a munkának kezdődnie kell; katolikus kötelességeink teljesítésében nem tekintünk arra, mi fog következni, mit mondanak mások; nem is figyelünk másra, mint a törvényre, melynek engedelmeskedni tartozunk, mint az igazságra, a melyről bizonyosságot kell tennünk, — mint a jogra, a melynek érvenyt kell szereznünk, — mint a magas nemzeti érdekre, a melyet meg kell védelmeznünk. (Zajos éljenzés.)

Szent és nemzeti czélokot fog szolgálni e kör, s a tiszántúli katolikus szervezkedés jegecedési vagy kiinduló pontját fogja majd képezni. Szent meggyőződéseim ugyanis, hogy hazánk és nemzetünk számára a második évezredet csak úgy biztosíthatjuk, ha a koronás király iránt való tántoríthatatlan ragaszkodást egyformán ápoljuk a katolikus vallással; —

annyi évet számítottunk, a hányat a haza, — vele éltünk, vele szenvedtünk; virrasztottunk böcsője felett; oltalmaztuk külföld ellen és emeltük felvirágozását.

Kell, hogy szent vallásunkat lét- és cselekvési alpnak elfogadjuk, — mert ha mellőzzük a vallást, mellőzzük a szabadságot, — s nyomorba, szolgaságba süllyedünk. (Ugy van! Általános tetszés.)

Ránk: katolikus magyarokra nézve a valóság kérdése nem magánügy, hanem létkérdés, a közérdek, a közművelődés, a társadalom, s ha tetszik, a »hatalom« kérdése is! A vallás, kell, hogy átjárjon mindent, mint akár a levegő; szent vallásunk nem e világról való, de igenis e világ számára való!

Mi szent vallásunk ismeretét akarjuk terjeszteni s azt népszerűvé tenni. E feladat nem csekély, mert egy hatalmas ellenséges áramlattal szemben kell állást foglalunk; — meg lehet, hogy ellenfeleink ez idő szerint kedvezőbb helyzetben vannak, de mi — bármit kövessenek is el velünk szemben — mi csak becsületes fegyverekkel küzdünk, a gyűlöletet szeretettel, az irigykedést igazsággal és méltányossággal, a gyanúsítást jóakaró tárgyilagossággal viszonozzuk; a lelkiismeretlen demagógiával szemben bizunk Istenben, s igaz ügyünkben. E katolikus körben szem előtt fogjuk tartani szent Agoston ismert mondását: »In necessariis unitas in dubiis libertas, in omnibus charitas.« — Minél jobban meg fogunk ismerkedni a kör czéljaival, s a tagok egymással, annál jobban fog majd megizmosodni a katolikus szervezkedés is.

Tudom, vannak kételkedők, vannak kis hitűek!

Nerei Szent Fülöppel egykor barátai éppen akkor találkoztak az utczán, mikor hangosan és keservesen felkiáltott: »kétségbe esem, kétségbe esem!« S midőn szemrehányást tettek kishitűsége miatt, a Szent azt felelte: »Csak magam felett esem kétségbe, de különben bízom Istenben!«

Hazánkban is ép oly nagyok egy erős és önértékes katolikus szervezkedés akadályai, mint a mily nagy és sürgős a katolikusok tömörülése; de ép oly rendületlen a mi, Istenbe vetett bizalmunk is.

Tudják-e, mit csodálok a világban leginkább? — így szól I. Napoleon Fontanesben: »az erő tehetetlenségét, mikor valamit tenni kell.«

Gratulálok ma Nagyváradi lelkes katolikus közönségének, mely a mai napon megvetette a szervezkedés alapját; — világító torony, mely bevilágít az egész keleti Magyarországra! (Éljenzés.)

S most legyen szabad egy ismert férfi: Mirabeau szavait emlékeztetükbe hoznom, ki így szól: »A keresztény nép csak az összetartásban erős, csak a békében boldog; tartások össze; az összetartásban van az erő; legyetek bátrak, de csak az ellenséggel szemben. Felejtsetek a kisebb egyenetlenségeket a haza és a nemzet kedvéért; vessétek meg az aprólékos czivakodásokat, a melyeket a hiúság támaszt, mikor veszélyben vannak a legdrágább javak.«

A nagyváradi katolikus kör a katolikus egyház szent elveit át akarja ültetni a praktikus életbe, s így megvalósítani mindennapi imánk e szavait: »Adveniat regnum tuum!« A felébredt katolikus szellem meghozza majd jó gyümölcsseit, mert körünk — igénytelen nézetem szerint — a szent missió egy nemét van hivatva teljesíteni. (Ugy van!)

Egyházunk ellenségeinek pedig Szent Ambrus püspökkel mondjuk: »Nec terremus, nec timemus.« Azaz nektek nincs okotok tőlünk félni, de mi sem félünk már tőletek!«

Áldás fakadjon körünk működéséből hazánkra, egyházunkra egyformán! (Éljenzés.)

A nagyváradi katolikus kör tagjai a katolikus magyar nép szervezkedésére vállalkoznak ama veszélyek elhárítása végett, melyek egyházunkat és nemzetünket minden oldalról fenyegetik. Ha igaz, hogy az embernek főczélja, hogy ideális javakat szerezzen, — akkor az is kétségtelen, hogy e javak csak úgy szerezhetők meg, ha életünk e földön, ha köz- és magánéletünk szent vallásunkon nyugszik; e vallásnak feladata nem csak az egyének megszentelése, hanem, hogy a személyi és dologi jogban megfelelő kifejezést nyerjen. —

Ezer és ezer sebből vérzik az ember élete, s ekkor önkéntelenül is segítséget esdve feltekint a sebekkel borított szent testre a keresztfán; feltekint arra, ki értünk megostoroztatott, ki értünk tövisekkel megkoronáztatott, felismeri megint a szeretet, az igazság vallását, mely a nagyokra, a gazdagokra is kötelességeket ró, hogy oltalma legyen a szegény, elnyomott emberiségnek; s ekkor édes vigasz szállja meg a szorongatott szíveket, s hálás ajkak fakadnak az ismert szép üdvözlésre, mely egyesületünk irányát is legjobban jelzi, ama szép üdvözlésre: »Dicsértessék a Jézus Krisztus.« —

A mindvégig nagy tetszéssel hallgatott beszédet szünni nem akaró tetszés kísérte.

Ezután Szabó László, a »Tiszántúl« szerkesztője olvasott fel »A második renaissance«-ról. A felolvasást mai számunkhoz mellékelve egész terjedelmében közölünk.

Gróf Batthyány József bejelentette a közgyűlésnek, hogy gr. Eszterházy Miklós Móricz és gr. Zichy Nándor levélben sajnálattal értesítették, hogy akadályozva vannak a kör megnyitási ünnepélyén. S aztán dr. Schweiger Ede títkárról olvasta a következő táviratokat:

»Szívem legforróbb lelkesedésével üdvözölöm a kath. kört, megnyitása alkalmából. Isten áldása kísérje a kört, Isten áldja azokat, kik a kath. egyleti ügy felvirágztatásán fáradoznak. Gyürky Gedeon, a »Társulati Értesítő« szerkesztője.

»A budapesti kath. kör testvéri szeretettel üdvözli a nagyváradi kört, Isten áldása kísérje mindig nemes működésében. Pintér Kálmán alelnök.«

»A kath. kör debreczeni tagjai lélekben örömmel vesznek részt a mai ünnepségekben. Isten áldását kérve munkásságukra, szívükből üdvözlik a körnek főmagasságu bíbornok védnökét, elnökeit és az összes tagtársakat. — Tárkányi.«

Gróf Batthyány József ezután indítványozta, hogy a felolvasást a kör jegyzőkönyvében egész terjedelmében beiktassa.

Palotay László kanonok lelkes, csinos beszédben indítványozta, hogy egy gr. Batthyány József elnök, mint Dús László alelnök beszédei színtén a jegyzőkönyvben megörökíttessenek.

Az indítványt éljenzés közt elfogadták.

Palotay László kanonok még egy indítványt tett. A megüresedett választmányi tagságra ajánlotta id. Gálbory Sámuel.

Általános éljenzés után a dalárda elénekelté igen szépen a »Szózatot«, s gr. Batthyány József a következő rövid beszéddel zárta be a diszgyűlést.

Mélyen tisztelt katolikus

Eltársak!

Isten segítségével szerencsésen végeztük a mai napra felvett munkát; mint a nagyváradi katolikus kör tagjai szentegyházunk megingathatatlannal talajára helyezkedtünk; tekintélyének újból, feltétlenül alávetettük körünk működését, s újból kijelentjük, hogy nekünk e körön belül egyéb becsvágyunk sincs annál, hogy hasznos, habár másodrendű eszközei legyünk szentegyházunknak isteni küldetésében; ez lesz elvünk s éltető elemünk, ez óv meg végzetes tévedésektől s biztosítja számunkra úgy az egyház, mint ihlett főpásztoraink fogamatossá áldását!

S minthogy ma már Szent László király sírjánál imádkoztunk, hadd ujítsuk meg a szent király szellemében a Szentszékhez, Péter sziklájához való törhetetlen ragaszkodásunkat, XIII. Leó pápa iránti hűségünket: ez lesz körünk sikeres működésének főzólaga.

Köszönet a tapasztalt sok türelem és elnézésért!

A bankett.

Este nyolcz órakor a Zöldfa nagyterme zsufolásig megtelt vendégekkel. Nem kevesebb mint 200-an foglaltak helyet a terített asztalok körül.

Ott voltak:

Gróf Batthyány József, Gramm Szylv., Baróthy Ákos, Fetsér Antal, dr. Korda K., Mihuczú Páter, Ragány János, Nogely István, dr. Mártonffy Bogdán, Széchenyi Jenő, Szabó László, Jankó József, Dus László, Hanzély István, Kucsovsky Lajos, Pérczy Sándor, Janky Antal, csosvsky Lajos, Pérczy Sándor, Gyenge Béla, Torma Izidor, Domokos Andor, Gyenge Béla, Rigli J., Kalmár Illés, Jaczkovits János, Maróczy J., Jelinek Ferencz, Schweiger Jenő, Pfalcz Kál-

mán, Novák Gusztáv, Kolozsváry Sándor, Kemény Lajos, Csathó László, Tilla Gyula, Tapolcsányi Dezső, Reindl István, Számborovszky Rezső, Karger Sándor, Szedlarik István, Tucsak Ferencz, Tormay Károly, Szilárdy Ernő, Lindenberg Károly, Nyáry Ignác, Ritter Richard, Buzássy József, Alacs Károly, Sarkady Ignác, Gábor János, Láng József, Winkler Lajos, Sebő Pál, dr. Karácsonyi János, Peizer Károly, Mayer Antal, Körössy Endre, Török László, Dekker Frigyes, Bázár Gyula, Doma Antal, Schwoy Miklós, Halász Lajos, Lenk Antal, Palkovics Imre, Csobánczy Lajos, Jelinek Ferencz, Déry János, Guttmann József, Jancsó Dezső, Justh Sándor, Kugler Albert, Szeitz Benő, Oó Mihály, Jablonszky Emil, Gruber György, Czegléd Sándor, Kunz Gusztáv, Rozslay Géza, Nozák Rudolf, Farkas László, dr. Wimmer Julián, Brösztel Lajos, Makucz Ernő, Géczy Lajos, Bereczky Géza, Gomák János, Gyalokay János, Pekanovits Imre, Schlauch Nándor, Nemeskey Andor, Schweiger Ede, Mertz Nándor, Mertz István, Bárdosy Gábor, Hoffmann Henrik, Rézman Márton, Vonce Zsigmond, Mentz János, Némethy Ferencz, Zubor Antal, Murza Fülöp, dr. Vucskics Gyula, Fábry István, Nagy Lajos, Bardon Ferencz, Nyíry Béla, Eleméry Ferencz, Serly Jenő, dr. Mikó Gyula, Görög Miklós, Podraszky Jenő, Pongrácz Gábor, Bárdosy Ferencz, Moldovány Gyula, Kersch Ferencz, Fortényi Olivér, Megó Ákos, Sal István, dr. Székely István, Beleznay Antal, dr. Beleznay Károly, Demetrovits Elek, Mandel Ferencz, Pösig Venczel, Voitkó Andor, Vattay Gábor, Fröchlich János, Szabó Gábor, Bartos Bódog, Révész Lajos, Sztarill Sándor, Réthy Sándor, Imrik Gusztáv, Óváry Sándor, Bereczky László, Békésy János, ifj. Guttmann József, dr. Némethy Gyula, dr. Szemethy Géza, Beczkay Lajos, Élő János, Csatary József, Kiss Ernő, Ötvös Géza, Zivuska József, Kasztl Sándor, Pásztor András, Török József, Ujváry Vilmos, Hann László, Gyegoroszky Viktor, Sável János, Aredánszky Mihály, Czígelt József, Kaczvinszky Andor, Jancsó Lajos, Veidlich István, Kádár János, Kelemen Kálmán, Imrik László, Milibák József, Tóth Márton, Czegléd István, Czegléd Sándor, Czegléd Gyula, Kunyhossy János, Tucsak Ferencz, Lopusny Gyula, Kerényi Miklós, Vidosits Gyula.

A karzaton gr. Batthyányi Józsefné és a b. Gerliczy család nőtagjai, Janky Antalné, ifj. Rimanóczy Kálmánné, Grunvald Henrikné, stb. voltak jelen.

Dula Miklós zenéjének hangjai mellett kezdődött a kedélyes társasvácsora, melyen a káptalan tagjai közül Palotay László és Széchenyi Jenő kanonokok jelentek meg.

A felköszöntők sorát gróf Batthyány József nyitotta meg a következő beszéddel:

Mélyen tisztelt uraim!

Az a ragaszkodás és hűség, amelyet a magyar nemzet koronás királya iránt mindenkor tanusított; úgy hozza magával, hogy az első poharat mindig a király egészségére üritsük:

Ma nekem jutott a szerencse, hogy a poharat emeljem visszaemlékezve a nagy költő szavaira:

A legelső magyar ember a király,
Érte minden honfi karja készen áll.

(Zajos éljenzés.) És az a tántoríthatatlan hűség és ragaszkodás, amelylyel szentséges atyánk XIII. Leó pápa iránt viseltünk, felbátorít engem arra, hogy az itt jelenlevők nevében ő szentségéhez üdvözlő táviratot küldjünk a nagyváradi katolikus kör megnyitása alkalmából. (Zajos éljenzés.) S azt hiszem, legalkalmasabb lesz, ha ft. Fetsér Antal püspöki títkárrat kérjük fel a távirat megfogalmazására. (Helyeslés és éljenzés.)

Dr. Mártonffy Bogdán: Méltóságos elnök ur, mélyen tisztelt uraim! Károlyi István gróf az utóbbi időben alkalmi toasztjai által tette magát nevezetessé. A legutóbbi Széchenyi-lakomán így szólott az ifju mágnásokhoz: »Boldogok ők, mert tovább szerethetik hazájukat!« Én megfordítom a tételt és így kiáltok fel: Boldog az, a ki hosszú ideig szerethette hazáját, boldog az, aki oly hosszú időn annyit tehetett hazájáért, mind főmagasságu dr. Schlauch Lőrincz bíbornok-püspök, akiért most poharamat üritem. (Viharos éljenzés.) A nagyváradi katolikus

kör létesítése nagyon sokat köszönhet a bíboros főpappnak, aki áldozatkészséggel járult a kör létesítéséhez. Élteti a bíbornok-püspököt. (Hosszas éljenzés.)

Böszörményi Géza: méltatja a Batthyányi nak érdemeit, akik elsőül álltak sorompóba a katolikus vallás védelmére. A nemes grófi család sok jeles egyházi, államférfiut, még vértanút is adott a hazának. Hiszi, hogy az egyház fel fog ily lelkes, buzgó férfiak mellett virulni s megszilárdul. Élteti gróf Batthyányi Józsefet.

Gróf **Batthyányi József:** nevezzék ötlet ezután úgy, mint az ők körükben: Józsi bácsinak. (Frenetikus taps és éljenzés.) Tartsák meg jóemlékezetükben és szívükben.

Palotay László csinos pohárköszöntőjében üdvözlí a hazafias érzésű katolikus nőket s élteti gróf Batthyányi Józsefnét, báró Gerliczy Félixné és a nagyváradi hölgyeket.

Ragány János megemlékezik a kör létesítőről s élteti Palotay Lászlót.

Gyenge Béla joghallgató a katolikus jogász ifjúság nevében a kath. kört köszöntötte fel.

Gr. **Batthyány József** viszont a fiatalság emelkedéséért üritette poharát.

Széchenyi Jenő kanonok Dús László alelnököt élteti, aki ékes szavakkal megnyitotta a közgyűlést.

Kunyhóssy János hivatkozva a történelemre, a klerus hazafiságát tüntette fel. Ebben mindég előljárt a nagyváradi káptalan, a melynek tagjait köszönti fel.

Gr. **Batthyány József** szellemes pohárköszöntőben az újságírókat, mint kollegáit élteti.

Kunyhóssy János ismételve felszólalt, s Nogáll János nagyprépostra, mint a jótékony igaz példányképére üritette poharát.

Palotay László a jogászfifjúságot, mint a kör támogatóját köszönti.

Brösztel Lajos a katolikusok egyetértésére, a katolikus polgárokra kocsintott.

A társaság óhajára a dalárda elénekelt a szózatot.

A társasvácsora rendezésének óriási munkáját Stark Gyula vállalta magára. Napok óta buzgón fáradozott, hogy a szép ünnepély befejező része is méltó legyen az ünnepély többi mozzanataihoz. Övé az érdem, hogy a bankett várakozáson felül szépen sikerült.

A kedélyes multság éjjel fele ért véget.

UJDONSÁGOK.

* **Személyi hír.** Gróf Batthyány József a katolikus kör elnöke és neje sz. Korniss Antonia grófnő ma hajnalban a két órai gyorsvonattal visszautazott pozsonymegyei birtokára Köpecsénybe.

* **Ebéd a bíbornoknál.** Tegnap, vasárnap délben ő eminenciája dr. Schlauch Lőrincz bíbornok-püspök vendégeinek, gróf Batthyány Józsefnek és nejének tiszteletére ebédet adott, amelyen jelen voltak: gróf Batthyány Józsefné, Korniss Antonia grófnő, özv. báró Gerliczy Félixné Korniss Lujza grófnő, gróf Batthyány József, dr. Nogáll János püspök, Winkler József püspök, Schlauch Nándor, Dús László főügyész, dr. Korda Kálmán, dr. Mártonffy Bogdán, Szabó László, Beleznay Antal, Stark Gyula, Dunay Mórész és az udvari papság.

* **A kiállítás tárgyak szállítása.** Az eredetileg kitűzött határidő a kiállítási tárgyak felküldésére, ápril 15-ikére volt megállapítva. A kereskedelmi miniszter most meghosszabította a tárgyak beküldésének határidejét ápril hó 30-ig. Tehát e hónap végéig még mindég lehet kiállítási tárgyat a vasúti teherpálya feladásnál küldeni.

* **Réti Népkör ünnepélye.** A »Réti« Népkör választmánya tegnap délután ülést tartott Gábor János elnök vezetése alatt. Megállapították a kör ünnepélyes megnyitásának programját. Május hó 3-án d. u. 4 órakor lesz az ünnepély. A »Szózat« elnéklése után Körössy Endre tartja a megnyitó beszédet s ezenkívül dr. Vári Szabó Béla és dr. Makay Pál tartanak beszédeket. Elhatározták a kör tagok, hogy az egylet kobeledben dalárdát létesítsenek s a szervezésre és vezetésre Dobó János v.olaszi r. kath. kántort kérék fel.

* **Vasutasok előléptetése.** A vasutasoknak is megjött végre-valahára a rég várt előléptetés, illetve kinevezés. Az 1200 előléptetett és kinevezett vasúti tisztviselőik közül közöljük a bennünket közelebből érdekelteket a következőkben: Az V. rangfokozott I. osztályából a IV. rangfokozat 3-ik osztályába (ellenőrré) kinevezetett Ig a z János pénztárnok. Gilreiner Adolf. h. állomásfőnök az V. rangfok. 2-ik osztályából ugyanazon tgr. 1-ső osztályába léptetett elő. Előléptek továbbá a következők, Nagyváradon ismerős vasúti tisztok: Zalabak Ferencz (Kassa), Lászlófy Antal (Kolozsvár), Matos Géza esuesai áll. főnök, Zonda Ferencz m.-keresztési áll. főnök, Komlóssy Ödön b.-ujfalui áll. főnök, Singlary Gyula saápi áll. főnök, Girsik Gyula (Kolozsvár), Korb Gusztáv (Debreczen), Ifj. Hama Lajos (Győr), Köblös László (Fiume) és Ujhegyi Béla. A kinevezések és előléptetések ápril elsőtől számítanak.

* **Papválasztás.** A nagyváradi ág. ev. egyház tegnap, vasárnap délelőtt közgyűlést tartott, melyen betöltötte a segédlelkészi állást. Id. R i m l e r Károly lelkész ugyanis agg koránál fogva már nem láthatja el teljesen, a lelkész alkalmazása vált szükségessé. A közgyűlés egyhangulag M a t e r n y Imre sátoralja-ujhelyi missió lelkészt választotta meg segéd lelkészl.

* **Tűz a Nagy-Pecze-utezán.** Tegnap este fél 9 órakor Nagy-Pecze-utezán Botó Ferencz ügyvéd házában a fásszin kigyuladt. Az esetről értesítették a rendőrséget és a tűzoltóságot. Mindkét helyről azonnal a helyszínére mentek és a tűzoltóságnak sikerült a tüzet lokalizálni. A kár csekély.

EGYLET.

A nőegylet közgyűlése. A biharmegyei és nagyváradi nőegylet tegnap tartotta meg rendes közgyűlést *br. Gerliczy Felixné* elnöklete alatt. A gyűlésen jelen voltak: Grunwald Henrikné alelnök, Janky Józsefné, Arany Sándorné, Sebő Pálné, Serényi Gusztávné, Szabó Lajosné, Kunyhóssy Jánosné, Lenk Antalné, Farkas Jánosné, Molnár Györgyné, Schwarz Gézáné, Várady Lajosné, Dr. Baróthy Ákosné, Knapp Ferenczné, Kauczner Anna, Metzinger Frigyesné, Geher Antalné, Dégen Ottilia, Vég Mátyásné, Potásy Jánosné, Ritoók Zsigmondné, Tóth Mártonné, Frankó Endréné, Mihályházy Kálmánné, Krupka Károlyné, Eleméry Antalné, Nyiry Györgyné, Niedermann Antalné, Vértessy Andorné, Jablonszky Emilné, Sokoll Wildburg báróné, Torzsa Péterné, Epperjessy Mihályné, Sal Ferencz, Papp Imréné, Dr. Persz Adolfné, Dr. Mártonffy Bogdán egyleti titkár, Mezey Mihály egyl. pénztárnok stb.

Dr. Mártonffy Bogdán titkár jelenti, hogy az egylet az elmúlt 1895. évben is teljesítette emberbaráti kötelességeit és nemcsak szellemileg, hanem anyagilag is gyarapodott. Fájdalommal jelenti, hogy az egyletnek két buzgó tagját: Dr. Sipos Árpádnét és *Hoványi* Gyulánét elragadta a halál. Az egylet árvaházában az elmúlt évben 26 növendék nyert elhelyezést és így a létszám be volt töltve. Az árvaházban uralkodó rend és fegyelem az alelnöknek *Grunwald* Henrikének érdeme, aki a legnagyobb buzgósággal igyekszik az intézet fejlődését előmozdítani. Megemlékezik továbbá a nőegylet által rendezett sorsjátékról, melynek sikereért az egylet elnökét illeti meg az elismerés. Az egylet egyik harározata szerint csak minden három évben ad ki évkönyvet és ezért az idén a tagok meg fogják kapni az egylet évkönyvét.

Mezey Mihály előterjeszti az 1895. évi számadást. A segélyalapnál a bevétel volt: 20.465 frt 08 kr., a kiadás: 1462 frt 04 kr., pénztári maradvány: 18.402 frt 64 kr. Az árvaház alapnál a bevételek voltak: 47.353 frt 33 kr., kiadás: 3952 frt 41 kr., a pénztári maradvány tehát: 43.400 frt 92 kr.

Br. Gerliczy Felixné indítványára a közgyűlés *Mezeynek* köszönetet szavaz és megadja a felmentést.

Ritoók Zsigmondné kérdésére *Mezey* Mihály kijelenti, hogy azokra nézve, kik feltételeken iratkoztak be a körbe, a belügyminiszter még nem adott választ, különben az egylet nem is fogadhat el feltételeket a beiratkozó tagoktól.

Ezután jelentést tesz a nőegylet által rendezett tárgysorsjátékról és indítványozza, hogy a közgyűlés az elnök br. Gerliczy Felixnének az e körül tanúsított fáradhatlan buzgalmaért elismerését fejezze ki. A jelenlevők az indítványt egyhangulag elfogadják. A tárgysorsjátéknak tiszta eredménye: 8000 frt.

Végül az elnök indítványára új választmányi tagokul megválasztják Schwarz Gézánt, Fabriczius Dezsőnt és Géczy Lajosnt.

A Szigligeti-társaság közgyűlése.

Nagyvárad, április 20.

A Szigligeti-társaság tegnap, vasárnap, délelőtt 11 órakor tartotta évi rendes közgyűlést. A közgyűlés főbb tárgyai: az alapszabályok módosítása és a tisztikar megválasztása voltak. Rádl Ödön elnöklete alatt jelen voltak:

K. Nagy Sándor főtitkár, dr. Adorján Ármintitkár, Láng József pénztárnok, dr. Gyémánt Jenő ellenőr, Böszörményi Géza a társulat ügyésze, Szunyog Lorándné, Ritoók Emma, Széchenyi Jenő, dr. Hoványi Gyula, dr. Nagy Ernő, dr. Magyary Géza, Cséplő Péter, dr. Kolozsvári Béla, dr. Berkovits Ferencz, Hegyessy Márton, Rácz Mihály, Mezey Mihály, Imik Péter, Portássy János, dr. Várady Zsigmond, Lovassy Andor, Géczy Lajos, Naményi Lajos, Szalóky Elek, Fehér Dezső, dr. Várnay Ferencz.

Rádl Ödön elnök üdvözlí a tagokat, konstatálja a gyűlés határozatképességét, felkéri a jegyzőkönyv vezetésére a főtitkárt, hitelesítésére pedig Hegyessy Márton, Portássy János és Rácz Mihály tagokat.

1. Az 1895. évről szóló jelentést, mivel nyomtatásban megjelent felolvasottnak tekintik és elfogadják.

Az évi jelentés szerint a társaság tagjainak száma folytonosan gyarapszik. Jelenleg tiszteletbeli tag van 7, rendes tag a tisztviselőkkel, választmánnyal és számvizsgálókkal együtt 87, alapító tag 13, pártoló 156.

2. A számvizsgáló bizottság jelentését és a költségelőirányzatot egyhangulag elfogadják és a pénztárnoknak a felmentést, a szokásos fenntartásokkal megadják.

3. Elnök előterjeszti a közgyűlésnek a választmány azon javaslatát, hogy a társulat 2 irodalmi pályázatot hirdessen. Pályadíjúl tűzzön ki 100 frtot tudományos, 100 frtot pedig szépirodalmi dolgozatra. A javaslatot a közgyűlés elfogadta.

4. Alapszabályok módosítása. A választmány előterjesztését az alapszabályok módosítása tekintetében kevés javítással a közgyűlés elfogadta.

5. Tisztviselői kar megalakítása. A tisztviselői kar mandátuma lejárván, Rádl Ödön elnök a maga és tisztviselőitársai nevében lemondott hivataláról és a választó-közgyűlés vezetésére felkérte Széchenyi Jenőt.

A közgyűlés Rádl Ödönt közfelkiáltással ismét elnökké választotta. Azonkívül megválasztották alelnöknek Sipos Orbánt és Gyalóky Lajost, főtitkárnak K. Nagy Sándor; titkároknak dr. Adorján Ármint és Winkler Lajost; ügyészenek Böszörményi Gézánt; pénztárnoknak Láng Józsefet, ellenőrnök dr. Gyémánt Jenőt. Választottak még aztán egyhangulag 25 választmányi tagot.

6. Rádl Ödön elnök javasolja a közgyűlésnek, hogy Sal Ferencz kir. tanácsos, polgármestert 20 éves polgármesteri jubileuma alkalmából disztgájának válassza a társulat. A javaslatot éljenzéssel fogadta el a közgyűlés.

7. Naményi Lajos indítványozza, hogy a millennium méltó megünneplése végett határozza el a közgyűlés, hogy részt vesz a társulat a székesegyházban tartandó hála-istentiszteleten, disztgájást tart és megirattja Biharvármegye és Nagyvárad város monographiáját. Indítványát a közgyűlés nem fogadta el, hanem elhatározta, hogy utasítja a választmányt intézkedjék a millennium méltó megünneplése tárgyában.

Felölös szerkesztő: SZABÓ LÁSZLÓ.

A második renaissance.

— Szabó László felolvasása a nagyváradai »Katholikus Kör« megnyitó ünnepélyén 1896. április 19-én. —

I.

Minden időknek megvoltak és meglesznek a maga »viharprofétái«, akik akár helyes következtetések-ből, akár pedig teljesen alaptalanul előre megismerni vélték a bekövetkezendő idők szellemét. *Eseményeket* megjósolni a proféták óta ki sem képes, ehhez igazi divinatio volna szükséges, viszont az is igaz, hogy a jövő zenéjét már nagyon sokan hallani vélték és hallják mindnyájan, akik a politika, társadalom és művészetek életjelenségeiből bizonyos okvetlenül bekövetkezendő változásra következtetnek.

A szemlélődő bölcsekedésnek ez a ténye nagyon hívságosnak tetszik a praktikus ember előtt. Pedig voltaképpen mi ad létjogosultságot az egész történelemnek, ha nem az, hogy az általa megismertett politikai és társadalmi tényekből olyan következtetéseket vonhassunk le, amelyeket akár mint axiómák, akár mint praktikus értékű tételek az élet terhére az államnak, társadalomnak és az egyéneknek a lehetőségig könnyítik? Csak így lehetséges azután, hogy a történelem egyrészt az államoknak, nemzeteknek és népeknek igazságszolgáltatási kódexe, másrészt pedig rengeteg nagy adattár, a melyből indokolásokat meríthetünk a társadalmi és morális életet szabályozó különféle regulatívákhoz.

A korok előhírnökeinek jámbor kalkulálásait tehát nincs miért elítélnünk. Nincs jogunk elítélni őket még akkor sem, ha egy új kor szellemét hirdetve hibákat követnek el, melyeket jóakaróik rendszeren megsokasítva állítanak a világ elé. Hogy messze ne menjünk, Nietzsche, korunk legtermékenyebb lelkű filozófját elítéljük, pedig törekvése nemes volt, megindult egy ideál felé, melyet zsenije előbb meglátott, mint mások. Valahol a messze, messze jövő ködében feltűnt előtte az ember-ideál, az *übermensch*, s a legnemesebb szenvedélytől indítva megindult feléje. Az ut teljesen idegen, szüztiszta volt előtte, nem járt rajta előtte soha senki. Csoda-e, ha eltévelyedett, csoda-e ha botlott, s apró-cseprő köveken fennakadt? S a jövő profétája most csendes örült valahol egy kórházban, — nevetve és gúnyolódva emlékeznek meg róla, ki sem sajnálja, s ezenközben szor-

galmasan kivonatolják a munkáit, rágódznak rajta s táplálkoznak belőle, mint a hagyma tetemből. Bö lére fölereszve vagy sablonokban öntve az ő szellemével viszik el a pálmát.... Ez csak egy ember volt. De én megtudnék bocsájtani mindegyiknek, még a szellemi revulúció petroleurjeinek is, egy Marxnak, egy Lassallenak, sőt Malthusnak is. Mert ha rengeteg sok kárt okoztak is, ha örült ideákat terjesztettek is, meg van az az igen nagy érdemük, hogy fellázadtak az önámító hazuság ellen, s rámutattak egy-egy nagy fekélyre, amelyet orvosolnunk vagy kivágnunk kell, ha az emberiség előrehaladását biztosítani akarjuk. Roszszul választották meg az *o r v o s z e r t*, vagy ultraradikálások voltak, midőn az egész megtámadott testrészt kivágni akarták, ez az ő hibájuk, s ez ellen jogunk és kötelességünk védekezni: de az övék az érdem, hogy felfedezték vagy előtérbe állították, vagy akár erőszakos eszközökkel égető okvetlenül megoldandó kérdésekké tették azokat a bajokat, amelyek ha titokban lapanganak, — idővel egy borzasztó szociális erupeziót idézhetek volna elő....

II.

A korszelem sohasem születik, mert a kor sem születik, csak nő, nő egész az utolsó napig. Innen az a banalis kifejezés, hogy »a nagy események előre vetik árnyékukat.« Az emberiség fiziológiájának megfigyelése könnyen és hamar megtanítja az embert, hogy körülbelül melyek azok az eszmék, amelyek a növés előtérbe taszít és a közel jövőben dominalóvá tesz. Az emberiségnek is vannak szabályszerűen visszatérő tavaszai, mikor a törzs rügyezni kezd, s egy-egy eszme kikapattan. Hogy ugy mondjam: a haladás bizonyos spirális vonalban történik, s ha nem is ugyanazon pontra, ha valamivel magasabban is, de ugyanazon irányba tér vissza. S ezt a visszatérítést, az emberiség tavaszát, a *physis* kikapattanását éppoly ösztönszerűleg megérzi az ember, mint minden élőlény a tavasz kezdetét a föld, rengést, a nagy vihart általában, a szervezet, a természet, a földi az elemek minden nagyobb biológiai elváltozásait.

A renaissanceokat bizonyos telített légkör előzi meg, amely

okvetlenül szüksége az ellentétes, politikai, társadalmi, nemzeti és szellemi érdekek természetesen és — egészséges utóhatásu kiegyenlítődéhez. Így a történelemben elég hibásan egyetlenek feltüntetett renaissance a modern és antik szellem érintkezéséből pattant ki, az a szikra, mely a renaissancenak tápot adott, a történetudósok szerint a vallás és az élet érintkezéseiből született. Annyi tény, hogy e renaissance óta folytonos, mindent szétmorzsoló és rengeteg sok új dolgot teremtő revulúció az emberi szellem története. Vajúdik minden, s az idő, és a haladás munkásainak a rombolása a főnségig nagyszerű.

Háboruk hosszú sorozatának tengernyi vértömege ömlött ki, hogy minél előbb kövér és pihent legyen a föld, a melyből új eszméknek, egy új világnak kell kifarjadzania. Nemzetek és népek tüntek és tüntek el, hogy átadják helyüket és zsirjukat, életerejüket a jövő fiainak, s politika, tudományok, művészeti irányok, elvek, eszmények, társadalmi és erkölcsi törvények és világnézletek tüntek el az egymással vívott titáni harcban, hogy teret engedjenek a jövő politikájának, a jövő tudományának, a jövő művészeti irányainak, a jövő elveinek, eszményeinek társadalmi és erkölcsi törvényeinek és világnézletének.

III.

A politika és az élet közötti ideális kapcsolat megteremtése nem sikerült a renaissance-nak, ezen a téren a zűrzavar még most is olyan teljes, mint a renaissance korában. Az újkor alkotmányok csupán a legújkor formát adtak a politikának, de a lényeg ugyan az marad, s pl. ma is alkalmazható a macehiavellizmusnak igen sok tana, ha a szövegbe hét olygárra helyett hét minisztert írunk. A nemzetek egymáshoz való viszonya, a külpolitika sokban konszolidálódott ugyan, de a kormányzási formák mindenütt Európa szerte óriási hibákban szenvednek. Ezek közül a legnagyobb, legfontosabb, s az utóbbi évek története által minden országban legsomorubbabban bebizonyított tény az, hogy a kormányzásnak más az *ethikája*, mint a társadalomnak, s viszont a közélet más ethikai alapokra helyezkedik mint az egyén. A politikai helyzetek folytonos ingadozása, a kor-

mányoknak és a kormányzati rendszernek mindenütt észlelhető igen gyors változása ennek a beteg állapotnak a következménye.

IV.

A legújabb kor vívmánya, a »szabadság, egyenlőség, testvériség« fokozatosan theoretikus dolgok, s a haladvány oly merész, hogy az *u t o l s ó* már tisztán ideális fogalom, melynek a természetben, az életben nem felel meg semmi. Mint minden kivívott dolog, úgy a szabadság és egyenlőség sem azok az abszolút-üdvös fogalmak, amelyek a maguk korlátolatlanságukban alkalmazva valóóságos utópikus állapotokat teremthetnének. Mert az embernek és az emberiségnek nem kevesebb mértékre és fékre van szüksége, hogy a természetes és a helyes úton haladhasson előre, mint amennyi szabad térére és impulzusra. A szabadság korlátolatlanságának szomorú következményei már nem egy embert kényszerítettek az ellenkező végletekbe, az abszolutisztikus törekvéseknek támogatására. A lelkiismeret nélkül vagy meggondolatlanul felkorbácsolt népszünetvény nem egyszer olyan rombolásokat vitt véghez, hogy egyes kiváló politikusok a »tömeget« egyszerűen kihagyták számításaikból. S a népről, a szert népről, amelynek szava Isten szava, nem időszerű ugyan valami nem hízelt mondani, — hanem azért mégis igaz marad, hogy nemritkán szüksége van bizonyos gyámságra. Természetesen sokkal könnyebb becézgetni, politikában, mindenben egyedül döntőnek odaállítani, s aztán titokban kinevetni ezt a tömeget, mert ez a »beschränker Unterthanenverstand« örökké mozgolódó vezuv, mely ha kitör: vak és egyedül csak azok ellen fordul, akiktől nem hallja a saját dicséretét és himnuszát zengeni. Pedig játékot, igen veszedelmes játékot üznek vele mindenütt: messziásaik a szocialisták éppennygy, mint a szocializmus ellen erőszakot és elnyomást alkalmazó kormányok. A szociális bajok még egy nagy evolúciót fognak létrehozni, amely — meglehet — egészen más képet fog adni a vén Európának. A második renaissanceban ez fogja helyettesíteni a XVI. század borzasztó vallásháborúit. S a baj elmérgesedését elősegíti

bizonyos könnyelmű radikalizmus, mely nyakra-főre reformál mindent, amiesak jó és tiszteletreméltó volt, s megelégedik arról, hogy olyan időkben, amidőn egy veszedelmes betegség mutatkozik politikában vagy társadalomban: eleve gondoskodni kell arról, hogy a kór természetes lefolyása a lehetőségig könnyíttessék az által, hogy mellékhatások ne rontsanak a gyógyuláson, s hogy a betegség a még ép részeket meg ne támadja. S a szociális bajok oly általánosak, hogy kitörésüknek emberi kéz útját nem állhatja. Bizonyos józan és természetes konzervativizmus, mely megelőzi a tömegre egyedül ható vallási, erkölcsi, társadalmi és állami törvények és egyéb regulatívák iránti tiszteletet és a beljük helyezett és nagy idők tanúsága szerint jogosult bizalmat: ez a konzervativizmus az egyetlen védőeszköz arra nézve, hogy az a szociális revolúció ne legyen általános, hogy ne kelljen vele szembeállítani a militarizmust, hanem hogy önmagától keltsen egy olyan reakciót, amely képes lesz a hullámokat lecsendesíteni, a kóros állapotokat megszüntetni, s megakadályozni, hogy a mindig többet romboló mint építő revolúciónak káros utóhatásai a lehetőségig kicsinyek legyenek. Ez volna az igazi, a jogosult és legbiztosabb »Abwehr« a szocializmus ellen.

V.

De hogy visszatérjek az alig elmúlt kor nagy jelszavaira, — nem valami nemes dolgot látok abban, hogy míg annyian hangoztatják a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméit — szabadságot és egyenlőséget követelve és értük cserében testvériséget ígérve, — erről a testvériségről a szabadság és egyenlőség megkapása vagy kivívása után mindenki megelégedkezett. S igen csodálom, hogy erre talán nem is gondolt senki, hogy a szépen elszavalt ígék annyira felgyújtják a szenvedélyt, hogy a gondolkodóképesség a második jelszó után annyira kifárad, hogy a harmadikat már percipiálni sem képes. Éppen ezért meg kellett volna fordítani a jelszót ilyen formán: Testvériség, egyenlőség, szabadság. Mert a testvériségnek természetes következménye az egyenlőség, az egyenlőségnek a szabadság. S ez a sorrend sokkal generózusabb is lett volna: Először ígérék, fogadok és adok testvériséget, — s ezért kapok egyenlőséget és szabadságot. Ez esetben az ideák közül az elsőt, a testvériséget kellett volna legelőször megvalósítani, — s ez által elejét vették volna minden erőszakoskodásnak mindenkorra. Hazafias ünnepélyeken mindig elszavalják, hogy kivívtuk a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget, s a magyar lelkesedik, de másnap már észbe jut, hogy testvériség valójában mégsincs, csak ötvenként a kortestanyákban meg az alkalmi szónokok és hazafias töasztozók szónoklataiban.

A filantrop az emberek között ritka egy példány, s filantropikus intézkedéseket hiába keresünk akár a törvényhozásban, akár a kormányzásban. Az új korban, a második renaissance korában talán ez lesz a politikának és a kormányzásnak a sarka. Hogy mi csoda tényeken kezdődik és mi csoda alkotásokon fog végződni a politika új renaissancea, ennek a részletezése talán az aktiv po-

litikába vágná, s éppen ezért melőzőm. A jelen politikájának hatásaiból és életnyitvánulásaiból azonban elpalástolhatóanul kitétszik, hogy a második renaissance politikája csak keresztény szellemű lehet, esakis olyan, mint aminő volt az apostolok korában, amidőn szükség volt rá, hogy új irányzat és új eszmék adassanak a politikának. A caesarok korához sokban hasonlít a tizenkilencedik század, s az a folytonos és eredménytelen küzdelem, az a folytonos kapkodás új meg új jelszavak után, amelyek mind igen tetszetősök voltak, de vagy keresztülvihetetlenek, vagy elégséges tartalom nélküliek, üresek voltak, — ez az örökös handabandázás, mely a renaissance-től napjainkig terjedő kor politikáját jellemzi. — bizonynyal rá fogja vezetni a jövő férfait, a második renaissance embereit arra, hogy haszontalan munka új jelszók után kapkodni, mert meg van írva mind, amiesak alapját képezheti egy ideális és igaz politikának. Ott a legelső sarokkő: »Szeresd a te Uradat Istenedet« s ez az egy tétel olyan erősségét fogja képezni az új renaissance politikájának, mely biztosabb lesz minden militarizmusnál és minden pénzhatalomnál. Legelőbb, csak arra kell majd vigyázni, hogy ezt a követ a jövő politikájának épülete alól majd ki ne lopják. S nem is kell majd nagy zsenialitás a politikai rendszer megalkotásához, mert hiszen meg van írva és rendezve van minden tétel, az elsőtől az utolsóig. Egy ideig csapkodni fogják az élet tengerének hullámai ezt az erős bevehetetlen várat, — de kétezer esztendő tanúsága talán elég lesz megtanítani a jövő embereit arra, hogy a keresztény politika sohasem ismerhet kiváltságosokat, sőt éppen szelleménél fogva még fokozottabb szeretetet tanúsít azok iránt, akik tőle idegenkednek. A szeretet a legkönnyebb és legellenállhatatlabb fegyver, s ha az új renaissance politikája ezzel kezdi meg munkáját, s nem úgy tesz, mint a régi, a mai, mely csak érdekeket istápol, — akkor feltétlenül biztos lehet munkájának sikerében.

VI.

S az új renaissance társadalmának is szüksége lesz egy kis szeretetre, mely ha meglesz: megszabadítja a társadalmat azoktól a fekélyektől, amelyek mind egy közös hiba, az őszinteség hiánya miatt rágódnak rajta. A konvencionális hazugságok az okai minden társadalmi bajnak, s szegyeljük bevallani, hogy egész életünk, tetteink, mind hazugságok, mert nincs a társadalomban szeretet, s ha bevalljuk, hogy hazudunk, — eltaszit magától. Aki mer őszinte lenni: az magányban él a világáros közepén is.

A modern világ éji életet él, mert akkor sötét van és kevesebbet kell alakoskodnia. A hajdan hatalmas morálnak esenevész virágait mind titokban tépik le, s aztán fényes nappal, emelt homlokkal kiállnak az emberek elé, s büszkén követelik a szenttelen nevet, a tiszteletet, — s mi valamennyien egyazon konvencionális hazugságok járma alatt megadjuk nekik a tiszteletet, alkalom adtán dicsőítő beszédet tartunk róluk, s kalaplevélve, vagy néha hátgörnyedve, alázattal adjuk meg neki a tiszteletnek a jeleit, s ezenköz-

ben morális vagy tisztességértünk csak azért nem lázad fel, mert — nincs. Nem tudni hogyan, de bizonyos haligatag megállapodás jött létre az emberek között, hogy hazudjunk mindnyájan, sohasé mondjunk igazat, csak ártatlan, közömbös dolgokban. Különösen művészi tökélyre emelkedett ez a hazudás az opportunizmus-szülte hallgatásban. A legtiszteltebb férfiak nagyrésze csak azért nagy ember, s vezér gyakran morális dolgokban, mert nem merjük, vagy nem tartjuk czélszerűnek kikiáltani az aljasságukat. Szomorú, hogy a nagy emberek a vezérférfiak bukása ügyis elég gyakori jelenség. Hogy a konvencionális hazugságok mily általános képmutatásra késztetnek bennünket, hogy a társadalom és az egyén morális és anyagi romlásának a legtöbb esetben, az esetek túlnyomóan nagy részében ezek a konvencionális hazugságok az okai, azt részletezni nagyon naiv dolog volna. Tudjuk ezt mindnyájan. S éppen ezért a második renaissance társadalmának csak egy programja lehet: a szeretet, a keresztényi szeretet, mely az egyedüli fegyver a hazugság leküzdésére. S ha egy lépést halad az őszinteség: a társadalom morális és anyagi tekintetben egy mérföldet haladt előre.

S a második renaissance új politikája és új társadalmi törvényei villámgyorsan megteremtik az új világnézetet, melynek általános színét nem a jelen politikájának és társadalmának immoralitásából fakadó pesszimizmus fogja megadni. Az aranykorszak világnézetének alapja, a naivitás a maga egészében örök időkre visszahozhatatlan, pótolni kellene legalább azokból az elemekből, amik belőle még megmaradtak: az őszinteséggel és feltételeket nem ismerő jóindulattal. Ha más szemekkel nézzük a dolgokat, ha nem lesz okunk pesszimizistáknak lenni, ha nem kell aláreczel járjunk és nem nemes dolgokat elkövetnünk egyedül éppen csak azért, mert mások is így cselekszenek, — ha majd a kárörvendést és a minden törvényileg nem büntethető haszonlesésből származó tetteket a jóindulat s nem a még nem büntetett polgári becsület, hanem valami ideális jellem váltja fel, akkor majd meglesz az a világnézet, az új renaissance az a filozófiája, mely nemesak jólétet, de boldogságot is teremt.

VII.

S a jólét megteremtése nem is lesz olyan nehéz dolog, mert hiszen a tudományok hihetetlenül gyors fejlődése nap-nap után új találmányokkal gazdagítja az emberiséget, amely találmányok mind arra vannak hivatva, hogy az élet terhet a lehetőségig megkönnyítsék. Mert a vasútnak, távirónak és telefonnak még folytatásai is lesznek, kitudja, milyen csudaszerű, s ma még egyszerűen elképzelhetetlen találmányokat hord méhében talán a közel jövő? A tudományok eddigi haladásából következtetve, természetes jogunk van még igen sokat várni.

VIII.

Az idők szellemének és a kor filozófiájának leghivebb és legszebb tükröi a művészetek. Hogy egy erőltetett, de kifejező hasonlattal éljek, a művészet a korszellem barometere. Talán innen van, hogy a renaissance alatt — elég hibá-

san — tisztán irodalmi és művészeti forradalmat értenek. A renaissance szellemét az olasz festők, építészek és költők előre megörökítették: a századunk derekán hatalmasan föllépett materializmusnak már jóval előbb voltak prófétái a festészetben és a költészetben. Az a rettenetes zürzavar, mely ma a képzőművészetekben uralkodik, — a mindent megpróbáló művészeti iskoláknak beláthatatlan sokasága, egyszóval a legteljesebb chaosz, éppen olyan, mint a légsúlymérő folytonos vibrálása földreugrás előtt. Ez a fejesztettség a legbiztosabb jele egy akár borzasztó, akár csak szellemi revolúciónak. S hogy a chaosz vége már nincs messze, onnan is látszik, hogy a keresztény jelleg igen erősen kezd dominálni, s egész bátran, markansan nyer kifejezést. Sőt már ezen a téren is vannak, akik az ellenkező végletbe esnek, s valóságos rajongásba fojtják művészetüket.

A modern szépirodalomban, amelyet pedig keresztény szempontból nagyon is lehetett kifogásolni, új irány kezd lábra kapni, mely a keresztény mysticizmusnak, mint költői elemnek, felhasználásával kezdődött, s nem egy világhírű írónál a legtisztább evangéliumi morál hirdetésével végződik. A modern szépirodalom iskolái közül csak azok bírnak általános elismerésre szert tenni, amelyek az eszmegazdagság mellett az igazságra is törekcsenek. S nem az u. n. költői igazságszolgáltatás által hamis logikával tételekbe kényszerített igazságokra, hanem olyanokra, amelyeknek a talaja megvan a keresztény műveltségben, amelyek visszhangot, ellenállhatatlan consensust keltenek a lélekben. S az Ibseneknek és Sudermannoknak minden fogyatkozásuk mellett is megvan az az igen nagy érdemük, hogy nemesak látszólagos munkát végeznek, hanem kikeresik a morál tetelei közül azokat, amelyek leginkább elhanyagoltak, amelyeket a társadalmi hazugságok és ferde kinövések leginkább veszélyeztetnek. Az új renaissance költészetének már kialakult az általános jellege: gyűlöli és irtja a hazugságot, s új eszméket terjeszt, vagy régi eszméket új világításban tüntet fel, — de sohasem másol, mert erre a könyvnyomda-ipar bámulatos fejlettlége következtében már nincs szükség. Az utánzatok és ezerszer megírt tárgyak, az új szellem nélküli könyvek olyanok ma a közönség előtt, mint az ügyetlenül csinált vagy fonnyadt virágok: nem kellene senkinek. S méltán, mert minek a fonnyadt paréj, mikor annyi a színek és illatok sokféleségében pompázó és hódító természetes virág?!

A festészet és költészet ma már karöltve járnak egymással. Egyiknek az irányeszméi hatnak a másikra, s egyiknek az idealizmusa maga után vonja a másikét. Nem is csoda, hiszen azonos a céljuk és az életük.

S a mikor a materialisztikus korban korlátlanul tobzódott a naturalizmus a művészetekben, a naturalis művészet szentes termékei által érlelt földből kikelt az idealizmus szerény kis ibolyája. Az idealisták, zsenge iskolája mindinkább tért hódított: s visszavivta azt a helyet, amelyet előbb évezredek előtt elfoglalt.

A dékadensek közül kiválva

iskolájuk valóságos lovagrendé alakult most öt esztendeje, s a francia festőművészet történetében örök időkre nyomot hagyott maga után a keresztény szellemű „rózsa- és kereszt-rend“ nevű festőiskola s a kicsiny tábor vezére a hamar világhírré vergődött Sar Péladan büszkesége ez iskolának, melynek mindene, jelszava (Non nobis, non nobis Domine, sed nominis tui gloriae) és jelvénye is keresztény. A rend czimerét így írja le Péladan: »A szent világosságnak egy halvány sugara dereng és terjed . . . terjed . . . A szent kinszenvedés ormán egy virágocskák fakad, s kelyhében egy csillag ragyog . . . Csoda! . . . Csoda! . . . Egy rózsza bimbózik és nő, nő . . . Kegyes áhitattal óhajtaná szirmai közé ölelni az üdvözlés mennyei keresztjét . . . Ésa kereszt bocsánatra regyog . . . Jézus nem átkozta meg a világot, Jézus ime fogadja a művészet imádását. A mágusok érkeztek vala elsőkül az isteni mester bölcsőjéhez és a mágusok lesznek az ő utolsó hívei. A mű-

vészek dicső lelkesedése túléli a kihanvadt ájtatosságot.«

Az »idealizmus lovagrendjének« festői tehát határozottan és nyíltan a keresztény művészet szolálatába szegődnek, s tudnak e művészetnek nagy sereg bámulót és tiszteletet szerezni. Az igazságtól azonban még ők is el-eltévelyednek, vagy megmaradnak az igazságnál, s gyakran megfélekednek a művészettől. A külsőségekre rendkívül sok gondjuk volt s éppen ezért idővel veszítenek népszerűségükből. Az idealizmus lovagrendje szét fog bomlani, de alkotásaiknak a javarésze marandó lesz, s iskolájuk művészetének szelleme élni és hódítani fog mindörökké.

Különben az új renaissance teljéül még legmeszebb vannak a művészetek, amelyek a hangulatot leginkább előkészítik számára. Különben is minden szellemi evolúciónál a művészetet nem annyira előkészítő, mint inkább le-rajzoló és megörökítő voltak az új korszak szellemének.

A XV. században a modern és antik szellem érintkezése fel-élesztette az antik műveltséget, az úgynevezett humanizmust, -- a modern és keresztény szellem érintkezése fel fogja éleszteni a keresztény kulturát. Mert mint a láncszemek, úgy fonódnak egymásba a történelem eseményei: a renaissance kora összeölekezett az antik korról, a renaissance után következő idő: a jelen összeölekezik az antik után következő korról: a kereszténység korával. A haladás természetes és világos és mivel amint a természetben, úgy a történelemben sincs ugrás: ez alkalommal sem fog kizökkenni rendes és természetes utjából az idő kereke.

Pedig a politikai és társadalmi egyre fokozódó surlódások, a melyek mind feszültebbé teszik a helyzetet, s a chaotikus állapotok okozta zajongás az állam gépezetében, a Tartuffe-moraltól szabadulni akaró tömeg lázongása, a forrongás költők, művészek és tudósok táborában: mindezek azt is

sejtethetnék, hogy az ellentétes érdekek és elvek kiegyenlítődése egy irtózatos erupeióval fog történni. Hiu dolog volna előállni, s azzal vizsgáztatni, hogy mindez a sok mozgalom csak aféle »parturiunt montes . . . mert ennyire még a hegyek sem vajudnak.

Új társadalmat új morált és új világnézletet alapítani nem lehet. Olyan dolgok ezek, melyek idővel rakodnak le az emberiségre, mint a patina az ércszoborra. De ha jön egy korszak, amelynek telítet levegőjében ég minden, mikor az idő forró szélvihara vagy csak lehellete leperzsel mindent, ami nem az életé, akkor ismét régi, eredeti fényében ragyog a szobor.

Ilyen szobor Istennek legszebb műve, az emberiség, amelynek tiszta lelkét egyre vastagabbá halmozódó patinával vonták be az idők viharai. Vajha elég lenne a második renaissance-nak, az új korszaknak csak a lehelete ezt a patinát leolvasztani, s a régi fényt visszaállítani.

Szent László-könyvnyomda részvénytársaság

Telefon összeköttetés.

Nagyvárad, Apáczá-utca 3. sz.

Telefon összeköttetés.

A nagyérdemű közönség, szives tudomására hozzuk, hogy **könyvnyomdánk** mellé

PAPIRRAKTÁRT

rendeztünk be, ahol *bármily mennyiségben* mindennemű

IRODASZEREK

beszerezhetők.

Raktáron tartunk: Mindenféle *irodai papirokat, levélborítékokat, koczkás és sima üzleti levélpapirokat, csinos és különféle dobozokban levélpapirokat, csomagoló papirokat, csipkézett színes papirokat, rajzpapirokat iskolák és (Wathman-féle) mérnökök részére fényezett (pauza) vásznat. Csinos névjegyek nagy választékban, bál meghívók, tánczrendek, eljegyzési, menu-kártyák, gyászjelentések, továbbá iskolák részére irkák, gyakorlat-füzetek, rajztömbök, noteszek, imakönyvekbe szent-képe stb stb*

Kitünő minőségű

alluminium-, aczél- és bronz-tollakat.

Tollszárákat.

I r ó n t.

Itatóspapírt és porzót.

Tentát és tentatartót.

Ez alkalomma van szerencsénk tisztelettel felhívni a nagyérdemű közönség figyelmét kiünően fölszerelt

KÖNYVNYOMDÁNKRA,

ahol mindennemű nyomtatványok: u. m. hírlapok, művek, oklevelek, részvények, sorsjegyek, továbbá takarékpénztári, ügyvédi, közjegyzői és kereskedői nyomtatványok olcsón és pontosan elkészítetnek. Színes kivitelben üzleti-kártyák, számlák és körlevelek.

Kivánatra mintákkal és árjegyzékkel (vidékre is bérmentve) szolgálunk.

Levélpapíros dobozokban 30 krtól 1 fnt 50 krig.

IRONOK: Faber-, Hardtmuth- és Szent László-nyomda.

Chenal- és Amreiter-festék. — Reszerek és vonalzók.